

Dier-en-taal

'Waarom doet-ie dat?'

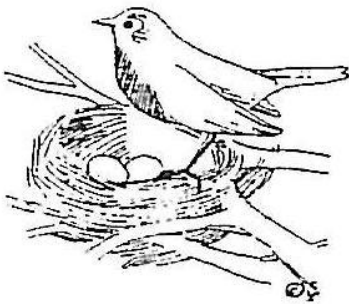
Een veelgestelde vraag op kinderboerderijen. Dieren doen iets en laten daardoor iets weten. Ze 'praten' zo met elkaar of met ons. Soms is het heel duidelijk wat een dier bedoelt. Een hond die met zijn etensbak begint te gooien, 'zegt' dat hij eten wil en liefst een beetje snel ook.

Van de dieren die we niet zo goed kennen, proberen we te raden wat ze bedoelen.

Af en toe denken we de boodschap te snappen omdat wij zelf ook soortgelijke boodschappen geven, maar die hoeven lang niet altijd hetzelfde te betekenen.

Het is bij de beesten af

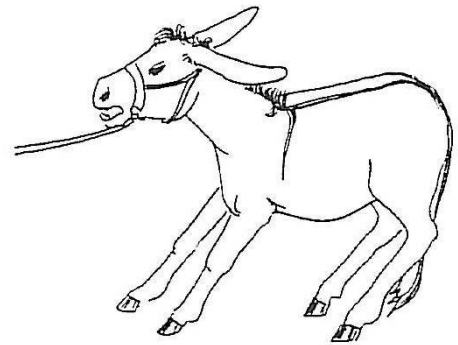

Fluit een vogel omdat hij vrolijk is? Wij meestal wel. Vogelzang is een mededeling aan andere vogels: 'Maak dat je weg komt, want dit is mijn stukje wereld' of 'Hé, fraai vogelvrouwtje, vind je mij geen knappe knul?' Dieren 'praten' met hun houding, kleur, geur, geluid en uiterlijk.

Een mens leert het spreken van de ouders. Bij dieren is de taal aangeboren. Een kuiken dat nog in het ei zit maakt al piepgeluidjes, waarop de moederkip antwoord geeft en een jonge hond zet zijn haren overeind als hij schrikt of boos wordt.

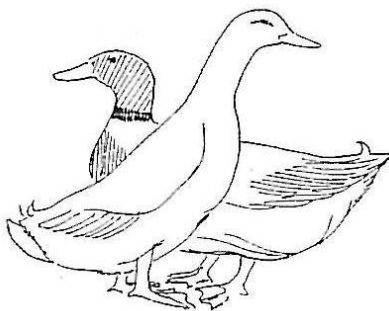
Zeg het met dieren

Zo koppig als een ezel, zo doof als een kwartel en zo schor als een kraai zijn uitdrukkingen die we uit de dierenwereld halen. Het is niet altijd te achterhalen waar zo'n gezegde vandaan komt. Meestal hebben mensen gekeken naar een bepaald gedrag, karakter, nut of voorval en daar, al dan niet terecht, een betekenis aan verbonden.

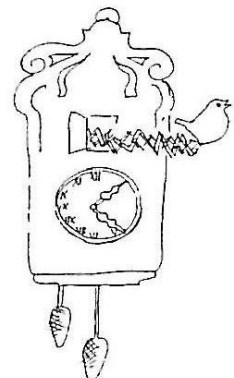
Ieder vogeltje zingt zoals het gebekt is

Vogels hebben verschillende geluiden voor verschillende mededelingen. Huismussen zijn echte kletsmajoors. Vooral aan het begin van de middag hebben ze veel praat. Na een paar minuten 'doodse' stilte tjlpt er één voorzichtig. Weldra kwetteren ze er allemaal weer vrolijk op los. Bij gevaar op de grond (kat, wezel) geven vogels een andere waarschuwing dan bij gevaar uit de lucht (roofvogel). In de verkeerde richting 'het hazenpad' kiezen, kan immers dodelijk zijn.

Vogels hebben slaap nodig. De eenden in het stadspark ook en om te voorkomen dat ze in hun slaap overvallen worden, houdt steeds één eend de wacht.

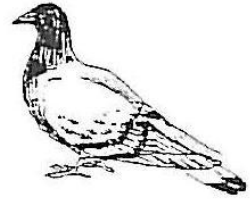
De waakeenden doen af en toe een linker of rechteroog open om op te letten. Om beurten houden ze de wacht. Bij gevaar maken ze de anderen wakker en vluchten ze allemaal al snaterend.

Dierentaal in

Gebraden duiven vliegen je niet in de mond

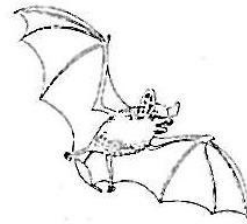
Hiermee wordt bedoeld dat je flink moet werken als je iets wil bereiken. Een duif vindt altijd de weg terug naar huis. Om die reden zijn duiven eeuwenlang gebruikt om boodschappen over te brengen. Ze vertelden die niet zelf door maar droegen kokertjes met briefjes aan een poot.

Overwinningen en nederlagen van koningen en veldheren werden zo aan het thuisfront gemeld. Tegenwoordig worden er wedstrijdvluchten georganiseerd voor de liefhebberij. Een vredesduif 'brengt' geen vrede maar wordt gezien als symbool van de vrede.

Vleermuizen zijn echte luistervinkjes

Veel mensen zijn bang voor vleermuizen. Ze moeten niets hebben van dat gefladder in het donker. Een vleermuis maakt heel hoge geluidjes die mensen niet kunnen horen. De geluidjes kaatsen ergens tegen terug, ook tegen vliegende insecten, zodat de vleermuis precies 'ziet' waar die zitten. Elke soort vleermuis heeft een eigen piepje.

Met behulp van een 'batdetector', zeg maar 'vleerverklikker', kunnen die piepjes voor mensen hoorbaar gemaakt worden.

Een insectenetende vleermuis heeft kleine oogjes, waarmee hij slecht ziet. Vleermuizen slapen overdag en hangen dan opgevouwen en ondersteboven in kerken, grotten of holen. In de schemering gaan ze aan het werk en jagen de hele nacht door. Het is een fabeltje dat ze mensen lastig vallen of zelfs in haren verstrikt kunnen raken. Gooi maar eens wat broodkruimels omhoog en kijk hoe ze erop af vliegen. Ze denken dat het insecten zijn.

Een egel zet al zijn stekels wel eens overeind

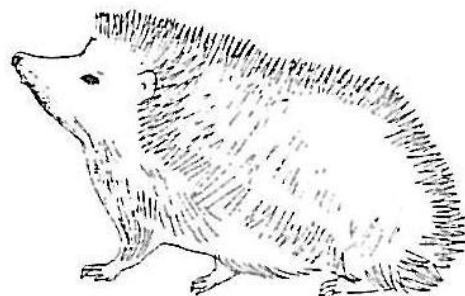
Egeltjes kunnen lawaai maken. Tenminste, als ze wakker zijn en dat is 's avonds en 's nachts. Als je dan geritsel en gesnuif hoort, is er vast een egeltje in aantocht. Egeltjes eten insecten, jonge vogeltjes en wormen. Jonge egeltjes moeten van hun moeder leren wat ze wel en niet moeten eten. Soms laat ze een kort geluidje horen: 'Dat mag je niet eten!'

De duizenden stekels op hun rug zijn hard geworden haren. Bij pasgeboren egeltjes zijn deze nog zacht. Als er gevaar dreigt rolt de egel zich op en wordt dan een stekelige bal. Dat is zijn verdediging. Honden beginnen daar liever niet aan.

Veel egeltjes worden door auto's doodgereden. Als ze bij het oversteken van een weg een auto horen aankomen, rennen ze niet weg, maar rollen zich op.

Als je een egeltje naar je tuin wilt lokken, kun je af en toe wat kattenvoer neerzetten. Geen melk, daar wordt een egeltje ziek van.

Als je in de herfst de bladeren in je tuin in een rustige hoek op een hoop veegt, maak je kans dat de egel bij jou zijn winterslaap zal houden.

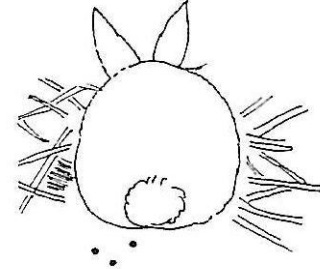

stad en land

Elk konijn maakt wel eens stampij

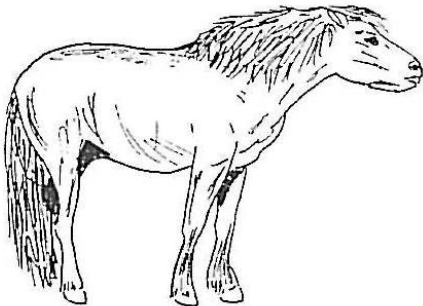
In een groep wilde konijnen heerst een strikte rangorde, waarin een aantal mannetjes de baas is. Soms worden ruzies even uitgevochten, maar dat leidt zelden tot bloedige taferelen.

Konijnen herkennen elkaar vooral aan hun geur. Wilde konijnen gaan niet meer dan 200 meter van hun hol vandaan en dat doen ze eigenlijk alleen om te eten en te rennen.

Een konijn is van nature een vluchtdier. Als er gevaar dreigt, waarschuwt het de andere konijnen door met de achterpoten op de grond te roffelen. Als ze wegrennen gaat het staartje omhoog waardoor de witte onderkant als waarschuwing vlag dienst doet. Een konijnenhol heeft veel in- en uitgangen, waardoor ze nooit 'voor één gat te vangen zijn'. Soms doet een konijn er niet verstandig aan om weg te rennen. Als een konijn in het wild een vijand te laat ontdekt om nog te kunnen vluchten, gaat hij plat op de grond liggen. Hij houdt zich dan 'muisstil', legt de oren plat in de nek en houdt de ogen wijd opengesperd. Met een beetje geluk wordt hij niet opgemerkt.

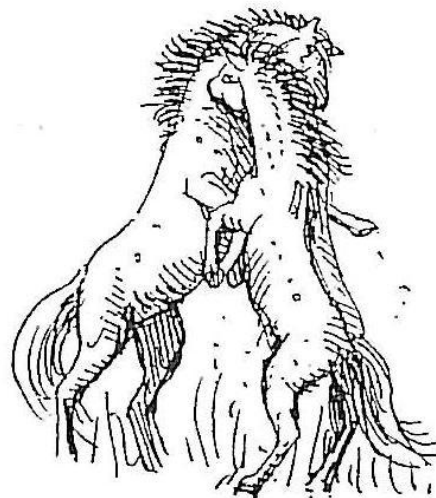
Honger als een paard

In sommige natuurterreinen worden, naast koeien en schapen, ook paarden aan het werk gezet, als grasmaaier. Het zijn sterke paardjes die geen last hebben van wind, regen en kou. Als je goed naar paarden kijkt, kun je zien dat ook paarden met elkaar 'praten'. Als ze boos zijn leggen ze de oren plat en bijten of trappen naar elkaar. Als de jonge

hengstjes volwassen worden, geeft de sterkste hengst ze een trap en jaagt ze weg. 'Ga maar voor je zelf zorgen' betekent dat.

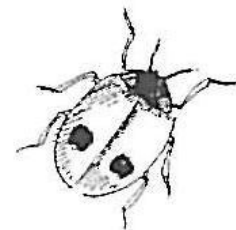
Als je zelf paard rijdt, weet je ook wel dat paarden heel opdringerig kunnen worden als ze gevoerd worden. Het maakt daarbij niet uit of ze een stukje brood of een handvol gras krijgen. Ze gaan leren bedelen (en bijten) en in een natuurterrein kan dat voor wandelaars heel vervelend worden.

Een lieveheersbeestje is niet voor lekkerbekjes

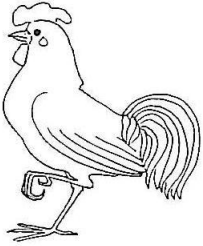
Rood is een waarschuwingkleur. Lieveheersbeestjes 'vertellen' met hun rode kleur dat ze smerig smaken. Als ze in gevaar zijn scheiden ze een druppel gelig 'bloed' af. Als je dat ooit geproefd hebt, laat je die lieve beestjes wel met rust! Het aantal stippen 'vertelt' niet hoe oud de diertjes zijn, maar wel tot welke soort ze behoren.

Er zijn bijvoorbeeld tweestippelige, zevenstippelige en tweeëntwintigstippelige lieveheersbeestjes. Lieveheersbeestjes zijn heel nuttig in de tuin. Ze leggen hun eitjes op planten waar bladluizen zitten, zodat de larven meteen met hun neus in de boter vallen. Die zijn namelijk dol op bladluizen.

Dierentaal op de kinderboerderij,

Kunnen kippen zonder kop praten?

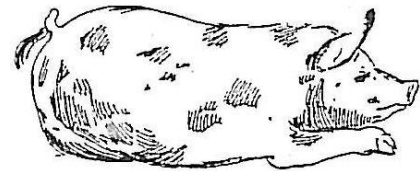
Kippen zijn een heel apart volkje met een heel eigen taal. Er kan maar één haan 'haantje de voorste' zijn en die maakt dat 's morgens heel vroeg duidelijk door zijn gekraai. Een haan kraait niet om zijn hennen wakker te maken, maar om aan te geven dat hij de allersterkste en mooiste haan is.

De hennen hebben 'de pik op elkaar'. Dat is een strenge rangorde. Wie zich niet aan deze rangorde houdt, wordt op de kop gepikt. De kleur van de oorlellen van een kip 'vertelt' je welke kleur eieren ze legt. Een witte oorlel betekent witte eieren en een rode oorlel betekent bruine eieren.

Kippen zonder kop kunnen natuurlijk niet praten. Vroeger werd bij het slachten van de kip de kop afgehakt. Soms werd er bij het plukken van de kip lucht langs de nog aanwezige stembanden gedrukt, waardoor het net leek of de kip nog wat zei.

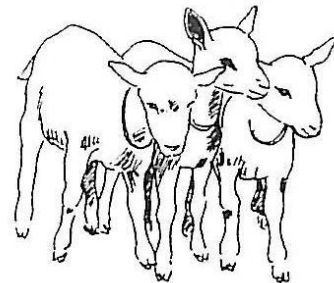
Schreeuwen als een mager speenvarken

Varkens kunnen, net zoals wilde zwijnen, met elkaar 'praten' met maar liefst 26 verschillende knor- en gromgeluiden. Varkens schreeuwen altijd als ze denken dat ze in de knel komen. Die natuurlijke reactie stamt uit de tijd dat ze nog een biggetje waren. Het was hun enige waarschuwingmiddel als ze onder hun moeder bekneeld dreigden te raken. Varkens zijn hele slimme en schone dieren, maar als ze de kans krijgen, rollen ze graag in de modder. Dat doen ze niet omdat ze viespeuken zijn, maar omdat de modder afkoelt en beschermt tegen insecten.

Een geit heeft altijd wat te mekkeren

Een geit is graag bezig. Een geit die zich verveelt gaat ruzie maken met andere geiten of knaagt aan voerbak of hok. Springen doet ze graag, het liefst over een hek naar de groentetuin. Als een geit onraad vermoedt, maakt ze een kort proestend geluid en gaat net als een koe wijdbeens staan plassen. Als het heel bedreigend wordt, stampet ze steeds met een voorpoot op de grond.

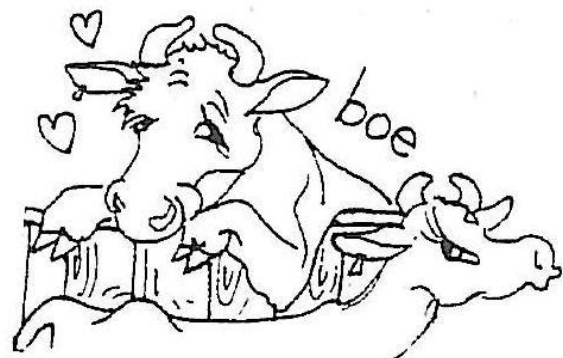

In het najaar vallen geiten als een blok voor de bok. Ze mekkeren de hele dag en kwispelen met hun staartje. De bok verspreidt in die tijd een allesoverheersende geur, zeg maar rustig stank. Die geur komt uit een klier achter de horens en is bedoeld om de geiten het hoofd helemaal op hol te brengen. Een bok die zichzelf een mooie jongen vindt, plast over zijn eigen sik, waardoor de vrouwtjes hem nog aantrekkelijker vinden.

Een waarheid als een koe

Koeien loeien en kunnen daar verschillende dingen mee zeggen. Een boer die zijn koeien goed kent, weet precies wat ze bedoelen. Als een koe gedekt wil worden, loeit ze aan één stuk door. Eigenlijk roept ze zo naar een stier.

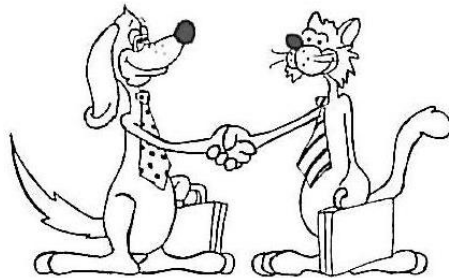
Een koe die door een andere koe gelikt wordt, is de baas over die andere koe. Als koeien iets bijzonders zien, gaan ze met z'n allen wijdbeens staan plassen. Bij angst wordt er meteen volop gepoept. Als koeien erg vertroeteld worden, doen ze hun staart omhoog en laten een wind.

bij jou thuis en bij jou in de buurt

Leven als kat en hond

Het is bekend dat katten en honden heel goed samen door één deur kunnen als ze elkaar kennen. Is dat niet het geval dan kan het gebruik van de staarten een behoorlijk misverstand opleveren. Als een hond kwispelt, heeft hij alleen maar goede bedoelingen, maar als een kat met haar staart zwaait, zwaait er meestal wat voor de hond!

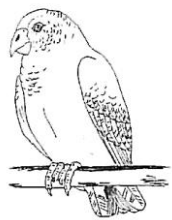

Blaffende honden bijten niet

Een hond stamt af van de wolf. Wolven leven in een groep, een roedel. In zo'n roedel heerst een strenge rangorde. Er wordt veel gegromd, maar zelden gebeten. Er kan namelijk maar één wolf de baas zijn en die laat dat door zijn houding weten. Jezelf groot maken door je haren overeind te zetten en je staart hoog houden, betekent dat je de ander wel aandurft. De staart tussen de poten betekent angst en onzekerheid. Een mannetjeswolf (-hond) plast ergens tegenaan om zijn gebied af te bakenen en om aan te geven hoe belangrijk hij is. Hoe hoger je als wolf of hond kunt plassen, des te grotere bink je bent.

Cavia's kunnen fluiten naar hun voer

Cavia's kunnen duidelijk laten weten wat ze willen. Een hoog fluitend geluid betekent trek in iets lekkers, vooral als ze een zakje horen ritselen. Door een zacht pruttelend geluid, laten cavia's weten dat ze zich op hun gemak voelen en een boze cavia zit knarsetandend in zijn hok te morren.

Een lawaai papegaai weet niet waar hij het over heeft

Een papegaai kan wel praten, maar hij zegt helemaal niets. Een papegaai doet namelijk alleen klanken na. Veel papegaaien schreeuwen hard of plukken zich helemaal kaal. Daarmee wil zo'n dier eigenlijk zeggen dat hij zich alleen voelt en zich verveelt. In de natuur leven papegaaien in groepen, maar als 'alleenstaand' huisdier is hij op de mens aangewezen. Twee papegaaien bij elkaar hebben geen boodschap meer aan het geklets van mensen en zullen dat dus ook niet nadoen.

Vergadertijgers in het buurtwerk

Een hond heeft een baas en een kat heeft personeel' wordt wel eens gezegd. Als de kat je nodig heeft, voor een lekker hapje bijvoorbeeld, maakt ze dat duidelijk door je voortdurend voor de voeten te lopen of te miauwen. Als ze kopjes geeft, vermengt ze haar geur met die van de baas, waarmee ze eigenlijk wil 'zeggen': "Wij horen nog steeds bij dezelfde club". Een kat die op schoot ligt en geaaid wordt, zet vaak de nagels in je vel. Dat is bedoeld als aansporing om er vooral mee door te gaan. Aan de staart van de kat kun je het humeur aflezen. Een dikke staart betekent: 'Ik ben ontzettend kwaad', een heen en weer zwiepende staart: 'Ik erger mij dood' en een omhooggestoken staart betekent dat alles in orde is.

Soms houden buurtkatten een vergadering. Ze zitten in een kringetje bij elkaar, vechten niet en zijn erg vriendelijk tegen elkaar. Deze bijeenkomsten schijnen nodig te zijn om elkaar goed te blijven kennen.

Van alles en nog wat

Hoe zeg je dat ook alweer?

Over koetjes en kalfjes praten
Over onbelangrijke dingen praten

Commandeer je hond en blaf zelf
Ik hoef van jou geen opdrachten aan te nemen

Maak dat de kat wijs
Daar geloof ik niets van

Als de katten muizen, miauwen ze niet
Als iemand smakelijk zit te eten, heeft hij geen tijd om te praten

Als de vos de passie preekt, boer pas op je kippen
Als een huichelaar zich mooi voor doet, moet je goed oppassen

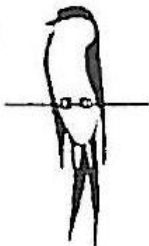
Op alle slakken zout leggen
Overal wat op aan te merken hebben

Daar kraait geen haan naar
Dat komt niemand te weten

Je tanden laten zien
Dreigen dat je je zult verdedigen

Hij kan zijn ei niet kwijt
Hij weet niet hoe hij iets moet zeggen

Zijn haan moet koning kraaien
Hij moet altijd zijn zin hebben

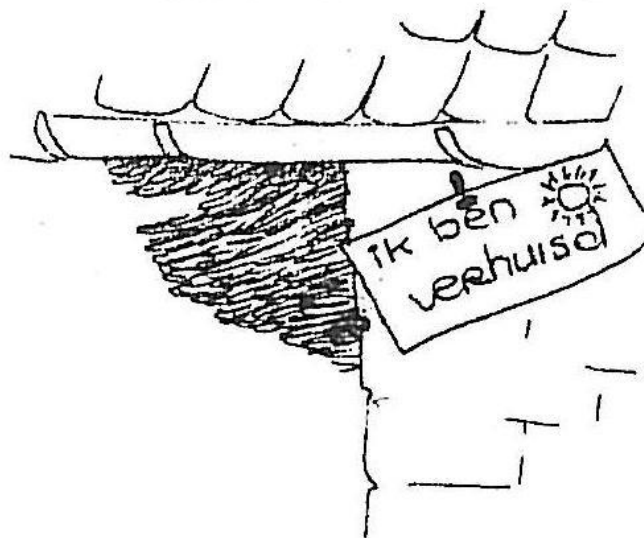
Eén zwaluw maakt nog geen zomer

Na een levensgevaarlijke reis komen begin april de eerste zwaluwen weer terug. Ze komen uit Zuid-Afrika, zo'n 15.000 kilometer van huis.

Zwaluwen hebben geen landkaart; ze letten op de zon, de maan en het aardmagnetische veld. Zwaluwen vliegen overdag om de weg te vinden. Als het stormt, kunnen ze de weg kwijtraken. In de stad zie je veel gierzwaluwen. Ze bouwen hun nestjes zo hoog mogelijk.

Als de jongen volwassen zijn krijgen ze 'vliegles': de ouders kieperen ze gewoon het nest uit. Het is of meteen vliegen of het is voorbij.

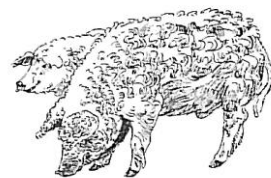
Het is een oude boerenwijsheid dat, als de zwaluwen hoog vliegen, het goed weer wordt. De insecten waarop de zwaluwen jagen, vliegen dan ook hoog.

Veel geschreeuw en weinig wol

Dit betekent dat iemand heel belangrijk doet, terwijl hij of zij dat niet echt is. Het spreekwoord verwijst naar een verhaal in de vijftiende eeuw. Daarin ziet de duivel God schapen scheren. De duivel vraagt waarom God dat doet. 'Om kleding te maken', antwoordt God. De duivel probeert daarop zijn eigen dieren – varkens- te scheren, maar die protesteren luidkeels en er komt ook maar heel weinig wol van af.

De duivel roept dan:
'Veel geschreeuw, weinig wol!'

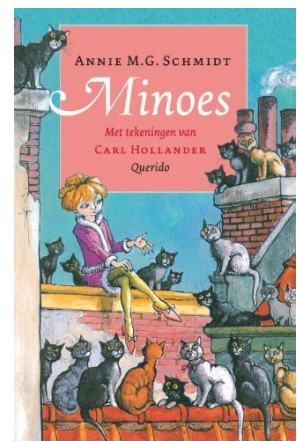
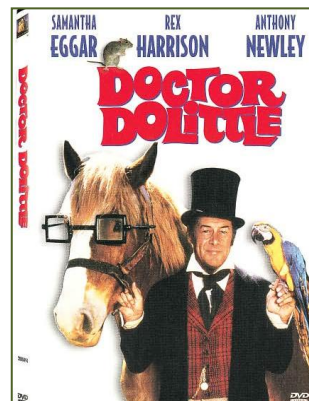
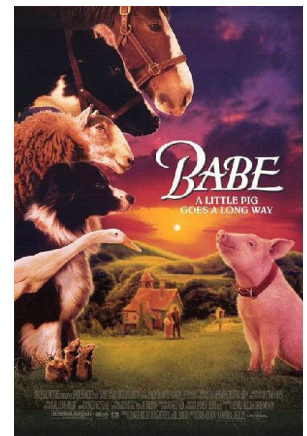
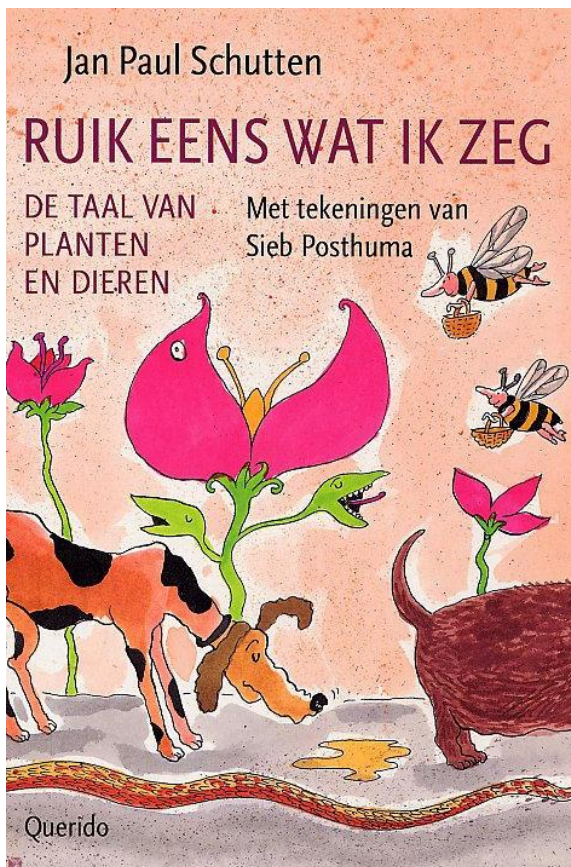
Het Mangolitz- of wolvarken uit Oost Europa heeft gekrulde haren en een wollen ondervacht. Het is een ouderwets spekvarken. Het vlees wordt vooral gebruikt voor salami. Het is een zeldzaam ras geworden

Wist je dat

- de naam sloddervos te danken is aan het feit dat de vos zijn hol nooit opruimt? Hij maakt ook wel gebruik van het hol van een das en sleept van alles mee naar binnen of laat het voor de deur liggen. Later ruimt de das het weer op.
- men het vroeger had over 'de bloemetjes en de bijtjes' als men seksuele voorlichting bedoelde?
- bijen in de kast een 'dansje' doen voor de andere bijen als ze nieuwe bloemen gevonden hebben?
- de andere bijen dan precies weten hoe ze naar die bloemen toe moeten vliegen en hoeveel nectar er te halen is?
- een spreekwoord kan 'na-ape'? Zijn eigen geluid klinkt als de gewoonste toon van een mobiele telefoon, maar hij kan veel andere vogels nadoen.
- de Bosuil zo goed kan horen dat hij zijn buit in het pikkedonker nog weet te vinden?
- sprinkhanen met hun achterpoten luisteren en slakken met 'ogen op steeltjes' kijken?
- een fabel een verhaal of gedicht is, waarbij dieren het gedrag van mensen uitbeelden? Wie herinnert zich niet het populaire t.v. -kinderprogramma 'De Fabeltjeskrant'?

Voor de boekenwurm en de filmfan

Op safari in Nederland

Dierentaal wordt overal 'gesproken', maar je moet wel leren 'luisteren'. Je hoeft niet eens ver van huis want ook naast je eigen keukendeur wordt al druk gekeuveld. Soms merk je dat zelf wel maar vaak moet je even weten waar je het zoeken moet. Veel natuurorganisaties organiseren regelmatig wandelingen, ook in de stad.

Staatsbosbeheer
Ark Natuurontwikkeling
Vereniging Natuurmonumenten
Instituut voor Natuurbeschermingseducatie
Vogelbescherming Nederland

www.staatsbosbeheer.nl
<https://www.ark.eu>
www.natuurmonumenten.nl
www.ivn.nl
www.vogelbescherming.nl

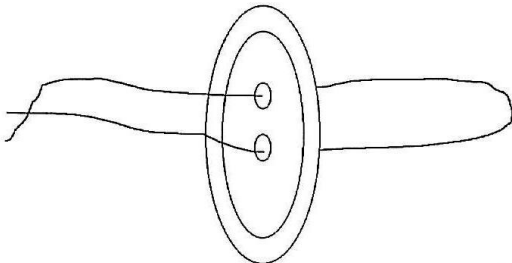
Zoemen als een hommelmot

Nodig:

Een knoop met twee gaten
Stevig naaigaren

Knip een stuk garen van ongeveer 70 cm. af. Haal het garen door het ene knoopsgat heen en door het andere knoopsgat weer terug. Leg een knoop in de uiteinden van het naaigaren, zodat de knoop niet meer weg kan. Neem in elke hand het naaigaren tussen duim en wijsvinger, zodat de knoop in het midden terecht komt.

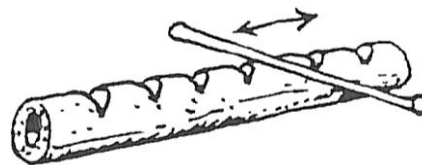

Kwaken als een kikker

Nodig:

Een stok van een vlierstruik
(20 cm lang; 4 cm doorsnee)
Een vijl of een rasp
Een stokje of een latje

Vijl in de stok gleuven van ongeveer 1 cm diep, op ongeveer 1 cm van elkaar. Het is makkelijk als je daarbij de stok kunt vastzetten in een bankschroef. Als je een stokje of een latje heen en weer langs de gleuven haalt, hoor je het geluid van een kikker. Je moet natuurlijk wel even oefenen voor je een kikker kunt foppen.

cnme | **C**
Maastricht en regio

info@cnme.nl
www.cnme.nl

pw/2003/2011/2015 / 2016